

Reageren?

Brieven: maximaal 200 woorden.

Artikelen: maximaal 700 woorden.

Mail uw reactie met naam, adres en telefoonnummer naar
opinie@nd.nl of Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort.Meer informatie: nd.nl/contactSIMON POLINDER • associate lector Christelijke Professie aan de Christelijke Hogeschool Ede, mede namens Lelie zorggroep nd.nl/opinie BEELD ANP / RAMON VAN FLYMEN

RELIGIE VAN BELANG IN DIPLOMATIE

...Jarenlang konden studenten internationale betrekkingen studeren zonder ook maar een woord over religie te horen. Daarin komt langzamerhand verandering. Maar het is niet genoeg,

In het debat over de rol van religie in de internationale betrekkingen zijn grofweg twee posities te onderscheiden. Aan de ene kant staan de *religionisten*. Zij betogen dat er sinds de jaren zestig wereldwijd een heropleving van religie gaande is en lijken daar ook enthousiast over. Ze beschrijven hoe door globalisering de invloed van de modernisering wereldwijd werd verspreid. Dit riep een tegenreactie op van culturele en religieuze groepen die teruggrepen op religie en religieuze tradities. Dit leidde tot een grotere zichtbare rol van religie in het publieke domein. Religie is eigenlijk veel meer aanwezig dan vaak wordt aangenomen: tussen staten, maar vooral ook in het maatschappelijke middenveld waar kerken, moskeeën en niet-gouvernementele organisaties over landsgrenzen heen hun invloed uitoefenen. Dat heeft impact op de internationale verhoudingen. Daarmee geen rekening houden, zorgt voor een blinde vlek.

realisten

De andere positie is die van de politiek realisten. Zij staan vanuit het aloude Augustiniaanse onderscheid tussen religie en politiek wantrouwig tegenover de terugkeer van religie. Ze vrezen dat het betrekken van religie op de politiek leidt tot pogingen om absolute waarheidsclaims en utopische ideeën met politieke middelen te realiseren. Dat doet onrecht aan het politieke, waarin het compromis, machtsbalans en het mindere kwaad soms de toon zetten. Het leidt tot minder goede of soms zelfs desastreuze politiek, omdat de politiek niet kan waarmaken wat wordt beloofd.

Beide partijen brengen goede argumenten in en de posities versterken elkaar. In weerwil van de politiek realisten pleit ik ervoor religie serieuzer te nemen in de internationale betrekkingen. Soms om vervolgens te besluiten er niets mee te doen, omdat religie 'erbij gehaald' wordt of slechts zijdelings een rol speelt. In andere gevallen kan het echter nodig zijn de rol van religie expliciet te benoemen om een conflict op te lossen, bronnen voor verzoening aan te boren en de juiste belanghebbenden aan tafel te krijgen. Mensen die werkzaam zijn in de ontwikkelingssector weten als geen ander hoe dat werkt.

Tegenover de *religionisten* betoog ik echter dat te grote verwachtingen van religie alleen maar teleurstelling opleveren. Religie wordt immers ook misbruikt als voertuig voor andere

Kerktoeren in de regeringsstad Den Haag.

belangen en macht speelt soms onvermijdelijk mee. Staatsleiders gebruiken religie soms om keiharde machtspolitieke belangen van een morele lading te voorzien. Op die manier vergroten ze hun legitimiteit, maar brengen ze eigenlijk schade toe aan religie. Op zulke momenten is de waarschuwing: 'Mijn koninkrijk is niet van deze wereld.'

manier van leven

De omgang met religie in de internationale betrekkingen is geen kwestie van voor of tegen, van goed of slecht. Het vereist kennis van wat religie is. Religie is gelaagd en kan in verschillende situaties een andere rol spelen. Diplomaten, beleidsmakers, politici en ministers van Buitenlandse Zaken hebben kennis nodig van religie. Ze herkennen vaak religie niet omdat ze ervan uitgaan dat religie een verzameling overtuigingen is die je gemakkelijk privé kunt houden. Ze zijn zich er niet van bewust dat voor de meeste mensen religie een sociale praktijk is, een manier van leven. Die

kun je niet even parkeren of voor jezelf houden. Behalve kennis vraagt het ook wijsheid om te onderscheiden tussen religie, ideologie en quasi-religieuze wereldbeschouwingen. Soms is het onderscheid dun en lopen ze door elkaar heen, zelfs voor mensen zelf.

'Religie wordt ook wel misbruikt als voertuig voor andere belangen, zoals macht.'

Iemand kan oprecht menen dat hij of zij vanuit zuiver religieuze motieven een bepaald doel najaagt, terwijl die motieven meer de trekken hebben van een ideologie of een quasi-religieuze levensbeschouwing. Het lijkt in alles op religie, maar het uiteinde-

lijke doel is deze wereld en verlossing in het hier en nu. Het is belangrijk de verschillen te kunnen zien. Vervolgens is er moed voor nodig om te handelen en te zeggen: ondanks alle religieuze, ideologische of quasi-religieuze overwegingen, kies ik ervoor dit nu als een politiek belangenconflict te benaderen.

continuïteit

Hoe moeten we dan naar religie kijken? De wetenschapper Kenneth Thompson heeft dat jaren geleden mooi verwoord toen een vergelijkbare discussie speelde: 'Sommige woordvoerders die ik met een zekere oneerbiedigheid apologeten heb genoemd, zien de oplossing in een heropleving van religieus bewustzijn. In een wereld die wordt gedomineerd door een enorm pluralisme van religieuze en politieke opvattingen lijkt deze benadering meer een vrome hoop dan een praktische mogelijkheid. Maar het antwoord van critici en cynici die zich verheugen over het verstrijken van het christelijke tijd-

perk is meer verontrustend. Religie en haar lessen zorgen voor continuïteit in een wereld van onovertroffen verandering.'

studeren

Jarenlang konden studenten internationale betrekkingen studeren zonder ook maar een woord over religie te horen. Daarin komt langzamerhand verandering. Maar het is niet genoeg, want veel mensen die nu werken bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, of andere diplomatieke posten of internationale functies bezetten, hebben nooit systematisch scholing gehad over religie en de rol die het speelt in de internationale politiek. Daarin moet verandering komen.

►► Simon Polinder, associate lector Christelijke Professie aan de Christelijke Hogeschool Ede, promoveerde maandag op het proefschrift *Towards a New Christian Political Realism? The Amsterdam School of Philosophy and the Role of Religion in International Relations*.